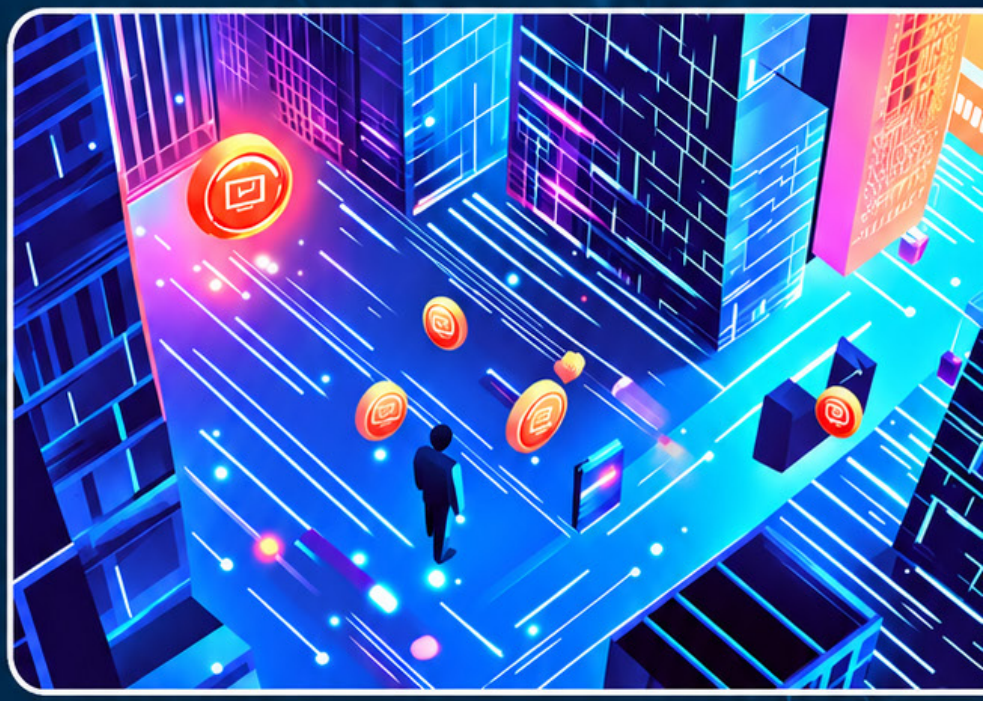
MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№5
MAXSUS SON

2026
NOYABR

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar · OPEN ACCESS · ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY
Academic Resource Index ResearchBib · ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE · CYBERLENINKA
OpenAIRE · ROAD · INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL
BASE · Crossref · НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU

BAKALAVR TALABALARINING MAQOLALARI TO'PLAMI

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ
TOSHKENT DAVLAT TRANSPORT UNIVERSITETI
TOSHKENT ARXITEKTURA-QURILISH UNIVERSITETI

Elektron nashr, 2026-yil, noyabr.
№ 5-maxsus son

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Bosh muharrir:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.
Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor
Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA • СОДЕРЖАНИЕ • CONTENTS

MUNDARIJA

EKSPORT VA IMPORT OPERATSIYALARI ORQALI MAMLAKAT HUDUDIGA JALB QILINADIGAN INVESTITSIYALAR HISOBI 9
Misirov Asliddin, Tursunpölatova Durdona, Abdusamadov Sanjar
TRANSPORT-LOGISTIKA KOMPANIYALARIDA XALQARO YUK TAŞIŞ JARAYONLARINI SAMARALI BOŞQARIŞ 13
Kaimov Amirxon, Işmanova Dinora
ÖZBEKISTON KORXONALARIDA KOMPANIYA QIYMATINI BAHOLAŞ MUAMMOLARI (UZAUTO MOTORS AJ MISOLIDA) 19
D. Ş. Xusanova, Safarova Gulruh
ÇARM ÇIQINDILARIDAN OLINGAN KOLLAGEN GIDROLIZATINING KOMPOZITSION QOĞOZ MUSTAHKAMLIGIGA TA'SIRI 26
M. Ergaşev, R. Şerğoziyeva, O. Usmonova, M. Jörayeva
TIJORAT BANKLARINI XUSUSIYLAŞTIRIŞNING ÖZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI 30
Ibadullayev Sanjar, A'zamova Muxlisa
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BÖYIÇA XARAJATLARNI HISOBGA OLIŞ TARTIBI VA UNI TAKOMILLAŞTIRIŞ YÖNALIŞLARI 36
Misirov Asliddin, Fayzullayeva E'zoza, Qodirova Azizaxon
IJTIMOIY TARMOQLARNING ISTE'MOLÇILARNING XARID QILIŞ XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI 41
Ğiyosiddinov Ozodbek , Kalanova Moxigul
DEVELOPMENT OF AN IOT-BASED REMOTE MONITORING AND AUTOMATED CONTROL SYSTEM FOR GREENHOUSE CROP GROWTH 47
Abasxanova Xalima, Sheraliyev Hasan, Hikmatullayev Habibullo, Nurbaeva Roza
SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI 52
Şamuratov Sardorbek, Akbarov Nodir
RAQAMLI IQTISODIYOT ŞAROITIDA MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLAŞTIRIŞ YÖNALIŞLARI 57
Abdukaxxorova Durdona, Hakimova Muhabbat
GLOBAL TARAQQIYOT ŞAROITIDA INTELLEKTUAL AVLOD: ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSION RIVOJLANIŞ ISTIQBOLLARI 63
Inatullayeva Intizor, Öroqov Uçqun
UY XÖJALIKLARINING INSON KAPITALINI ŞAKLLANTIRIŞ VA RIVOJLANTIRIŞDAGI ROLI 68
Meylikov Fazliddin, Amrullayeva Zarina, Almardonova Farangiz

UY XÖJALIKLARINING INSON KAPITALINI ŞAKLLANTIRIŞ VA RIVOJLANTIRIŞDAGI ROLI

Meylikov Fazliddin Abduhalim öğli
Qarşi davlat texnika universiteti assistent öqituvçisi

Amrullayeva Zarina Bobamurod qizi
Qarşi davlat texnika universiteti talabasi

Almardonova Farangiz Uluğbek qizi
Qarşi davlat texnika universiteti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantirişdagi örni institutsional iqtisodiyot nuqtayi nazaridan yoritilgan. Inson kapitalining iqtisodiy ösiş, mehnat unumdorligi va aholi farovonligini oşirişdagi ahamiyati, şuningdek, oilaning ta'lim, soğliqni saqlaş, kasbiy könikmalarni rivojlantiriş va farzandlar tarbiyasiga yönaltiradigan resurslari tahlil qilinadi. Uy xöjaliklarining iqtisodiy qarorlari, daromadlarni taqsimlaş xususiyatlari hamda ijtimoiy va institutsional omillarning inson kapitaliga ta'siriga alohida e'tibor qaratiladi. Şuningdek, inson kapitalini rivojlantirişda uy xöjaliklari, davlat va ta'lim muassasalari örtasidagi hamkorlikning ahamiyati oçib beriladi. Tadqiqot natijalari asosida Özbekistonda uy xöjaliklarining inson kapitalini rivojlantiriş imkoniyatlarini kengaytiriş, ta'lim va soğliqni saqlaş xizmatlaridan foydalaniş imkoniyatlarini yaxşilaş hamda oilalarning iqtisodiy faolligini oşirişga qaratilgan takliflar işlab çiqişning nazariy asoslari yoritiladi.

Kalit sözlar: uy xöjaligi, inson kapitali, institutsional iqtisodiyot, ta'lim, soğliqni saqlaş, mehnat unumdorligi, oilaviy investitsiyalar, iqtisodiy rivojlaniş, aholi farovonligi, Özbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This article examines the role of households in the formation and development of human capital from the perspective of institutional economics. It analyzes the importance of human capital in promoting economic growth, labor productivity, and public welfare, as well as the resources allocated by households to education, healthcare, the development of professional skills, and child upbringing. Particular attention is paid to household economic decisions, income distribution patterns, and the influence of social and institutional factors on human capital. The article also highlights the importance of cooperation among households, the state, and educational institutions in developing human capital. Based on the research findings, the theoretical foundations for developing proposals aimed at expanding opportunities for human capital development among households in Uzbekistan, improving access to education and healthcare services, and increasing household economic activity are presented.

Keywords: household, human capital, institutional economics, education, healthcare, labor productivity, household investment, economic development, public welfare, Uzbekistan's economy.

Аннотация. В статье рассматривается роль домашних хозяйств в формировании и развитии человеческого капитала с позиции институциональной экономики. Анализируется значение человеческого капитала для экономического роста, повышения производительности труда и благосостояния населения, а также ресурсы, направляемые домохозяйствами на образование, здравоохранение, развитие профессиональных навыков и воспитание детей. Особое внимание уделяется экономическим решениям домохозяйств, особенностям распределения доходов, а также влиянию социальных и институциональных факторов на человеческий капитал. Кроме того, раскрывается значение сотрудничества домохозяйств, государства и образовательных учреждений в развитии человеческого капитала. На основе результатов исследования представлены теоретические основы разработки предложений, направленных на расширение возможностей домохозяйств Узбекистана в развитии человеческого капитала, улучшение доступа к образовательным и медицинским услугам, а также повышение экономической активности семей.

Ключевые слова: домохозяйство, человеческий капитал, институциональная экономика, образование, здравоохранение, производительность труда, инвестиции домохозяйств, экономическое развитие, благосостояние населения, экономика Узбекистана.

KIRIŞ

Bugungi globallaşuv va bilimlarga asoslangan iqtisodiyot şaroitida inson kapitali mamlakatlarning uzoq muddatli iqtisodiy ösişi, raqobatbardoşligi va ijtimoiy farovonligini belgilovçi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Inson kapitali deganda şaxsning ta’lim darajasi, bilim va könikmalari, kasbiy malakasi, soğliği hamda mehnat faoliyati davomida şakllanadigan boşqa samarali qobiliyatlari majmui tuşuniladi. Uşbu kapitalning şakllanişi faqat ta’lim muassasalari yoki davlat siyosati bilan çeklanmay, eng avvalo, inson yaşaydigan va tarbiyalanadigan muhit – uy xöjaligi faoliyati bilan çambarças boğliq. Çunki oilada farzandlarning ta’lim olişi, soğliğini saqlaşi, dunyoqaraşi, mehnatga munosabati va kelajakdagi kasbiy yönalişiga asos solinadi. Şu sababli uy xöjaliklarini inson kapitalini şakllantiruvçi muhim iqtisodiy va ijtimoiy institut sifatida örganiş dolzarb ilmiy masalalardan biridir.

Özbekistonda inson kapitalini rivojlantiriş, ta’lim sifatini oşiriş, aholi salomatligini mustahkamlaş, kambağallikni qisqartiriş va oilalar farovonligini ta’minlaş davlat siyosatining muhim yönalişlaridan hisoblanadi. Xususan, Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni bilan tasdiqlangan “Özbekiston – 2030” strategiyasida sifatli ta’lim, malakali tibbiy xizmatlar, aholi farovonligi va inson salohiyatini rivojlantiriş bilan boğliq ustuvor maqsadlar belgilangan[1][2]. Mazkur strategik vazifalarning amalga oşirilişida davlat tomonidan yaratilayotgan imkoniyatlar bilan bir qatorda, uy xöjaliklarining ta’lim, soğliq va kasbiy rivojlanişga oid qarorlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Şu jihatdan oilalarning inson kapitaliga investitsiya kiriş imkoniyatlarini kengaytiriş, mavjud institutsional tösiqlarni kamaytiriş va davlat hamda uy xöjaliklari örtasidagi hamkorlikni küçaytiriş masalalarini ilmiy örganiş zarur.

Mazkur tadqiqotning maqsadi uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantirişdagi iqtisodiy hamda institutsional rolini nazariy jihatdan asoslaş, uşbu jarayonga ta’sir etuvçi asosiy omillarni aniqlaş va Özbekiston şaroitida inson kapitaliga yönaltiriladigan oilaviy investitsiyalar samaradorligini oşiriş böyiça takliflar işlab çiqişdan iborat. Tadqiqot doirasida uy xöjaliklarining ta’lim va soğliqni saqlaşga sarflaydigan resurslari, oilaviy daromadlarning inson kapitaliga ta’siri, ijtimoiy teng imkoniyatlarni ta’minlaş masalalari hamda davlat institutlarining qöllab-quvvatlovçi mexanizmlari körib çiqiladi. Tadqiqotning amaliy ahamiyati oilalarning iqtisodiy imkoniyatlarini hisobga olgan holda inson kapitalini rivojlantirişga qaratilgan takliflarni şakllantiriş va ularni Özbekiston şaroitida qöllaş imkoniyatlarini asoslaş bilan belgilanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

Inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantiriş masalalari iqtisodiyot nazariyasida keng örganilgan bölib, mazkur yönalişdagi tadqiqotlarda ta’lim, soğliqni saqlaş, kasbiy tayyorgarlik va oilaviy muhitning iqtisodiy taraqqiyotga ta’siri alohida e’tirof etiladi. Inson kapitali nazariyasining rivojlanişida *Teodor Şuls va Gari Bekker*ning ilmiy qaraşlari muhim örin tutadi. *T. Şuls* insonning bilim, könikma va salomatligini iqtisodiy rivojlanişga xizmat qiluvçi kapital şakli sifatida talqin qilgan. Uning yondaşuvida ta’lim va soğliqni saqlaşga yönaltirilgan xarajatlar oddiy iste’mol xarajatlari emas, balki kelajakdagi iqtisodiy samaradorlikni oşiruvçi investitsiyalar sifatida qaraladi.

G. Bekkerning “Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education” asarida inson kapitaliga investitsiya kirişning iqtisodiy mohiyati, ta’limning daromadlar va mehnat unumdorligiga ta’siri hamda inson kapitalidan olinadigan iqtisodiy samara tahlil qilingan[3]. Olimning qaraşlariga köra, insonning bilim va malakasini oşirişga sarflangan mablağ kelajakda yuqoriroq daromad oliş va mehnat bozoridagi imkoniyatlarni kengaytirişga xizmat qilişi mumkin. Uşbu nazariy yondaşuv uy xöjaliklarining farzandlar ta’limi, kasbiy rivojlanişi va soğliğine yönaltiradigan mablağlarini inson kapitaliga kiritilgan investitsiyalar sifatida baholaş üçün nazariy asos yaratadi.

Uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantirişdagi örnini örganişda oilaviy muhit, ota-onalarning ta’lim darajasi va mavjud iqtisodiy resurslar masalasi ham muhim ahamiyatga ega. *G. Bekkerning* oila iqtisodiyotiga oid tadqiqotlarida oilaviy qarorlar, resurslarni taqsimlaş va avlodlar örtasidagi iqtisodiy imkoniyatlar bilan boğliq masalalar körib çiqilgan[4]. Uşbu yondaşuvga köra, uy xöjaligi a’zolari örtasida vaqt va moliyaviy resurslarning qanday taqsimlanişi bolalarning ta’lim olişi, tarbiyasi va kelajakdagi iqtisodiy imkoniyatlariga ta’sir körsatişi mumkin. Şu bilan birga, oilaning moliyaviy imkoniyatlari bilan bir qatorda, ota-onalarning farzandlar rivojlanişiga ajratadigan vaqti, ularga körsatadigan e’tibori hamda şakllantiradigan ijtimoiy muhiti ham muhim omil hisoblanadi.

Jahon bankining inson kapitalini rivojlantirişga bağişlangan tadqiqotlarida ham uy şaroiti, oilaviy resurslar, bolalarning soğliği va ta’lim olişi örtasidagi boğliqlikka alohida e’tibor qaratiladi. Taşkilotning inson kapitali

1 Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. “Özbekiston – 2030” strategiyasi töğrisida. – https://lex.uz/uz/docs/-6600413

2 Özbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son Farmoni. “Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgaça möljallangan ustuvor yönalişlari doirasida islohotlarni izçil davom ettiriş va yangi bosqiçga olib çiqişning qoşimça çora-tadbirlari töğrisida”. – https://www.lex.uz/acts/-8050769

3 Becker, G. S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. National Bureau of Economic Research, 1964. NBER rasmiy sahifasi.

4 Becker, G. S. A Treatise on the Family. Harvard University Press, 1981. Şuningdek, inson kapitali va oila iqtisodiyotiga oid keyingi naşrlar: University of Chicago Press – Human Capital.

böyiça hisobotida bolalarning bilim va könikmalari şakllanişida uy muhiti muhim örin tutişi, oilaning ta'lim va parvarişga oid qarorlari esa ularning uzoq muddatli rivojlanişiga ta'sir qilişi ta'kidlangan[5]. Uşbu yondaşuv uy xöjaliklarining rolini faqat moliyaviy xarajatlar bilan çeklamasdan, oiladagi tarbiya, bilim olişga rağbatlantiriş va soğlom rivojlaniş şaroitlarini ham hisobga oliş zarurligini körsatadi.

Jahon bankining Özbekiston böyiça inson kapitali körsatkiçlariga bağişlangan ma'lumotlarida ham bolalarning erta rivojlanişi, maktabgaça ta'lim bilan qamrab olinişi, soğliqni saqlaş va boşqa hayotiy bosqiçlardagi imkoniyatlar inson kapitalini şakllantirişning muhim tarkibiy qismlari sifatida baholanadi[6]. Bu holat Özbekistonda uy xöjaliklarining inson kapitaliga qoşayotgan hissasini örganişda oilalarning daromadlari va xarajatlari bilan bir qatorda, ta'lim hamda tibbiy xizmatlardan foydalaniş imkoniyatlarini ham tahlil qiliş lozimligini anglatadi.

Uy xöjaliklarining inson kapitaliga qöyadigan xarajatlari samaradorligi mintaqaviy investitsiya muhiti bilan ham çambarças boğliq. Bu jihatdan F. Meylikov va S. Buriyevning Qaşqadaryo viloyatida ekologik va yaşil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalarga bağişlangan tadqiqoti e'tiborga loyiq[7]. Mazkur yönalişdagi investitsiyalar hududda yangi texnologiyalarni joriy etiş bilan birga, ularni boşqariş, xizmat körsatiş va rivojlantirişga qodir malakali kadrlarga bölgan talabni ham şakllantiradi. Şu sababli investitsiya faolligining ortişi oilalarning farzandlar ta'limi va kasbiy tayyorgarligiga yönaltirgan mablağlari kelajakda daromad keltirişiga bölgan işonçni mustahkamlaydi, ya'ni inson kapitaliga qilinadigan xarajatlarni rağbatlantiruvçi omil sifatida namoyon böladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantirişdagi rolini örganiş üçün tizimli yondaşuv, qiyosiy tahlil, statistik tahlil va ilmiy umumlaştiriş usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini inson kapitali va institutsional iqtisodiyotga oid ilmiy manbalar, jumladan, ta'lim, soğliqni saqlaş, oilaviy daromadlar va inson salohiyatiga investitsiyalar örtasidagi munosabatlarni yorituvçi ilmiy qaraşlar taşkil etdi. Şuningdek, Özbekistonda kambağallik darajasining özgarişiga oid rasmiy statistik ma'lumotlar tahlil qilinib, uy xöjaliklarining iqtisodiy imkoniyatlari va inson kapitalini rivojlantiriş şaroitlari örtasidagi boğliqlik nazariy jihatdan baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Özbekiston şaroitida uy xöjaliklarining iqtisodiy imkoniyatlarini baholaşda kambağallik darajasidagi özgarişlar muhim körsatkiç hisoblanadi. Özbekiston Respublikasi Milliy statistika qömitasining ma'lumotlariga köra, mamlakatda milliy kambağallik darajasi 2021-yildagi 17,0 foizdan 2024-yilda 8,9 foizgaça, 2025-yilda esa 5,8 foizgaça pasaygan[8]. Biroq kambağallik darajasining pasayişi barça oilalarda inson kapitaliga investitsiyalar bir xil darajada oşganini anglatmaydi.

1-jadval. *Özbekistonda* **kambağallik darajasining** *özgarişi*[9]

Yil	Kambağallik darajasi, %
2021	17,0
2022	14,1
2023	11,0
2024	8,9
2025	5,8

Manba: Özbekiston Respublikasi Milliy statistika qömitasining SIAT statistik ma'lumotlari asosida tuzildi.

Jadval ma'lumotlari 2021–2025-yillarda kambağallik darajasi izçil pasayganini körsatadi. Şu bilan birga, inson kapitalining rivojlanişi faqat daromadlarning ortişiga emas, balki uşbu daromadlarning qanday

5 World Bank. Human Capital Report. Uy muhiti, bolalar parvarişi va ta'limning inson kapitaliga ta'siri haqidagi tahlillar. Jahon bankining rasmiy sahifasi.

6 World Bank. Uzbekistan: Human Capital Complementary Indicators. Özbekistonning inson kapitali böyiça körsatkiçlari va hayot bosqiçlari kesimidagi ma'lumotlar. Hisobot PDF şaklida.

7 Meylikov, F., & Buriyev, S. (2025). Qaşqadaryo viloyatida ekologik va yaşil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar. GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT, 3(4). https://doi.org/10.5281/zenodo.15272958

8 World Bank. Macro and Poverty Updates: Uzbekistan. - 2025. - https://documents1.worldbank.org/curated/en/099640507152431194/pdf/IDU-1eec3b03-5d53-4d60-8dc0-8c74cdf785ce.pdf

9 Özbekiston Respublikasi Milliy statistika qömitasi. Kambağallik darajasi böyiça rasmiy statistik ma'lumotlar, 2021–2025-yillar. – SIAT statistik ma'lumotlar bazasi. – https://siat.stat.uz/data/3495/?lang=en

maqsadlarga yönaltirilişiga ham boğliq. Agar oilaning qoşimça daromadlari ta'lim, soğliq, kasbiy tayyorgarlik va bolalarning rivojlanişiga sarflansa, ularning uzoq muddatli iqtisodiy samarasi yuqori bölişi mumkin. Şu sababli kambağallikni qisqartiriş siyosati oilalarning inson kapitaliga investitsiya kiriş imkoniyatlarini kengaytiriş bilan uyğunlaştirilişi lozim.

Uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantirişdagi ikkinçi muhim yönalişi ta'lim bilan boğliq. Oilada bolalarning bilim olişiga munosabat, kitob öqiş madaniyati, raqamli vositalardan foydalaniş imkoniyati va ota-onalarning ta'lim jarayonidagi iştiroki ularning öquv natijalariga ta'sir körsatişi mumkin. Jahon bankining Özbekiston böyiça inson kapitaliga oid 2024-yilgi ma'lumotnomasida 2021-yilda 10 yoşli bolalarning 32 foizi oddiy matnni öqib tuşuniş darajasiga erişmagani qayd etilgan[10]. Bu körsatkiç ta'limga faqat maktab faoliyati nuqtayi nazaridan emas, balki oilaviy muhit va uy şaroitidagi qöllab-quvvatlaş bilan boğliq jarayon sifatida ham qaraş zarurligini körsatadi.

Inson kapitalining yana bir muhim tarkibiy qismi soğliq hisoblanadi. Soğlom turmuş tarzi, muvozanatli ovqatlaniş, jismoniy faollik, profilaktik tibbiy köriklardan ötiş va bolalarning tölaqonli rivojlanişi oilaviy qarorlar bilan çambarças boğliq. Soğliq bilan boğliq muammolar bolaning ta'lim jarayonidagi iştirokiga, katta yoşdagi insonlarning mehnat unumdorligiga va oilaning moliyaviy barqarorligiga ta'sir qilişi mumkin. Şu nuqtayi nazardan, soğliqni saqlaşga yönaltirilgan xarajatlar inson kapitalining sifatini saqlaşga qaratilgan muhim investitsiya hisoblanadi. Bunda profilaktik xizmatlardan foydalaniş va soğlom odatlarni şakllantiriş kasalliklar oqibatida yuzaga keladigan iqtisodiy yöqotişlarni kamaytirişga yordam berişi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan nazariy va tahliliy örganişlar şuni körsatadiki, uy xöjaliklari inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantirişning muhim iqtisodiy hamda ijtimoiy institutlaridan biri hisoblanadi. Oilaning daromadlari, ta'lim va soğliqni saqlaşga yönaltiriladigan xarajatlari, ota-onalarning bilim darajasi, tarbiyaviy muhiti hamda farzandlarning rivojlanişiga bölgan munosabati inson kapitalining sifatiga ta'sir körsatuvçi asosiy omillardir. Şu sababli inson kapitalini rivojlantiriş masalasini faqat davlat yoki ta'lim muassasalari faoliyati bilan çeklab bölmaydi. Uşbu jarayonda uy xöjaliklarining iqtisodiy imkoniyatlari va oilaviy qarorlarini ham hisobga oliş zarur.

Yuqoridagi xulosalardan kelib çiqib, Özbekistonda uy xöjaliklarining inson kapitalini şakllantiriş va rivojlantirişdagi rolini küçaytiriş böyiça quyidagi takliflar işlab çiqildi:

Birinçidan, oilalarning inson kapitaliga investitsiya kiriş imkoniyatlarini kengaytiriş lozim. Buning üçün kam daromadli oilalarning farzandlari üçün ta'lim grantlari, kasbiy tayyorgarlik dasturlari va zarur öquv vositalaridan foydalaniş imkoniyatlarini kengaytiriş maqsadga muvofiq. Bunday çoralar oilalarning moliyaviy çeklovlari sababli yuzaga keladigan ta'lim imkoniyatlari tafovutini kamaytirişga xizmat qilişi mumkin.

Ikkinçidan, oilalarda moliyaviy savodxonlikni oşirişga alohida e'tibor qaratiş zarur. Aholiga oilaviy budjetni rejalaştiriş, daromad va xarajatlarni boşqariş, jamğarma şakllantiriş hamda uzoq muddatli maqsadlar üçün mablağ ajratiş böyiça amaliy bilimlarni beriş lozim. Bu uy xöjaliklariga mavjud resurslardan samarali foydalaniş va ta'lim hamda soğliqni saqlaşga yönaltiriladigan xarajatlarni oqilona rejalaştiriş imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RÖYXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son «Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni. — Toshkent, 2026. — Elektron manba: https://www.lex.uz/acts/-8050769.
2. Becker G. S. *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. — New York: National Bureau of Economic Research; Columbia University Press, 1964. — 187 p. — Elektron manba: https://www.nber.org/books-and-chapters/human-capital-theoretical-and-empirical-analysis-special-reference-education-first-edition.
3. Becker G. S. *A Treatise on the Family*. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1981. — 288 p. — Elektron manba: https://www.nber.org/books-and-chapters/treatise-family.
4. World Bank. *Human Capital Report*. — Washington, DC: World Bank. — Elektron manba: https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital-report.
5. World Bank. *Uzbekistan: Human Capital Complementary Indicators*. — Washington, DC: World Bank. — Elektron manba: https://humancapital.worldbank.org/content/dam/sites/data/humancapital/pdf/Uzbekistan.pdf.
6. Meylikov F., Buriyev S. Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar // *Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot (Green Economy and Development)*. — 2025. — Jild 3, № 4. — DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15272958.
7. World Bank. *Macro and Poverty Updates: Uzbekistan*. — Washington, DC: World Bank, 2025. — Elektron manba: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099640507152431194/pdf/IDU-1eec3b03-5d53-4d60-8dc0-8c74cdf785ce.

10 World Bank. Uzbekistan: Human Capital Complementary Indicators. 2024. Jahon bankining rasmiy hisoboti.

pdf.
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi: 2021–2025-yillar bo‘yicha statistik ma’lumotlar // *SIAT — Statistika integratsiyalashgan axborot tizimi*. — Toshkent: Milliy statistika qo‘mitasi, 2026. — Elektron manba: https://siat.stat.uz/data/3495/?lang=en.
9. World Bank. *Uzbekistan: Human Capital Complementary Indicators*. — Washington, DC: World Bank. — Elektron manba: https://humancapital.worldbank.org/content/dam/sites/data/humancapital/pdf/Uzbekistan.pdf.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod tumani 15-mavze 19-uy

+998 93 718 40 07

https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal

t.me/yait_2100